

SÌNDICA

LA RETIRADA DE L'AMIANT A CATALUNYA

JULIOL 2024

Índex

1. Introducció	3
2. La presència d'amiant a Catalunya i l'obligació de retirar-lo	5
2.1. Marc legal	5
2.2. Marc competencial i necessitat de cooperació interadministrativa	7
3. Actuacions del Síndic de Greuges relacionades amb la presència d'amiant a l'entorn	9
4. Les principals mancances en la fase prèvia a la retirada de l'amiant: necessitat d'elaborar un cens de presència d'amiant i el calendari de retirada corresponent	11
4.1. El retard en l'elaboració del cens en l'àmbit local i autonòmic	11
4.2. La degradació de l'amiant i el principi de precaució com a criteris determinants per retirar-lo	14
4.3. La retirada definitiva del material amb contingut d'amiant com a opció òptima	15
4.4. Les dificultats de requerir la retirada del material amb contingut d'amiant	16
5. Les principals mancances relacionades amb la retirada efectiva de l'amiant	17
5.1. La necessitat de tenir en compte la prevenció del risc de l'entorn en els plans de treball de retirada de l'amiant	17
5.2. La necessitat de prioritzar la retirada de l'amiant en escoles i entorns escolars	18
5.3. La necessària intervenció en les xarxes de subministrament d'aigua que contenen amiant	19
5.4. Les mancances en el disseny de les subvencions per a la retirada efectiva i ràpida de l'amiant	21
5.5. Les dificultats en la gestió dels residus d'amiant	23

6. Conclusions.....	25
7. Recomanacions.....	27
Annex: Queixes relatives a la qüestió de l'amiant presentades al Síndic de Greuges per municipi (2019-2023).....	29

1. Introducció

La presència d'amiant al nostre entorn (cobertes d'edificacions, dipòsits d'aigua, canonades, jardineres...) és un problema greu tant des del punt de vista laboral i ambiental com de salut pública.

L'amiant és un agent carcinogen molt perillós classificat com a agent carcinogen de categoria 1A d'acord amb l'annex VI, part 3, del Reglament (CE) núm. 1272/2008 del Parlament Europeu i del Consell.

Cal destacar que la sola presència de l'amiant ja comporta un risc per a la salut. De fet, **hi ha consens científic sobre el fet que cap exposició a l'amiant, per mínima que sigui, es pot considerar segura.**

Una de les principals aplicacions de l'amiant ha estat com a element constructiu de cobertes d'edificacions construïdes durant les dècades de 1960, 1970 i 1980 per a usos residencials, industrials, agrícoles i ramaders.

Segons la Generalitat,¹ s'estima que a Catalunya l'amiant encara instal·lat suposa més de 4 milions de tones de fibrociment i entre unes 6 i 30 mil tones de projectats i calorifugats, entre d'altres materials.

El 29 d'abril de 2024, la Generalitat va fer públic el primer cens de cobertes de fibrociment elaborat per l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya. El cens assenyala que s'han detectat a Catalunya 122.460 cobertes de fibrociment (amb possible contingut d'amiant), que representen una superfície de gairebé 40 quilòmetres quadrats i un pes d'unes 700.000 tones. Cal destacar que, segons aquest cens, gairebé tots els municipis de Catalunya (945) tenen cobertes de fibrociment.

Segons assenyala la Directiva (UE) 2023/2688 del Parlament Europeu i del Consell, de 22 de novembre, l'exposició a l'amiant és, amb diferència, la principal causa de càncer professional. De fet, el 78 % de casos de càncer professional reconeguts als estats membres estan relacionats amb l'amiant.

A banda del risc que suposa la manipulació activa de l'amiant, la Directiva esmentada assenyala que les afectacions a la salut també poden tenir lloc en un context extralaboral quan es produeix una exposició passiva o secundària a l'amiant. En aquestes situacions, encara que les persones afectades no manipulin directament l'amiant, treballen en un entorn en què els materials amb amiant s'estan degradant o conviuen amb persones que hi estan exposades i que porten a la llar fibres d'amiant a la roba o als cabells.

L'exposició a l'amiant suposa un risc especial per a determinats col·lectius (com ara els infants i les dones), i d'acord amb la Directiva esmentada més amunt, atès que ens trobem davant d'un carcinogen sense llinar, cal revisar fins i tot l'excepció que recollia la Directiva 2009/148/CE amb relació al registre de l'exposició i de la

¹Acord GOV/149/2019, de 22 d'octubre, pel qual es crea la Comissió per a l'Erradicació de l'amiant a Catalunya i per a l'impuls d'un pla nacional per a l'erradicació de l'amiant a Catalunya.

vigilància mèdica dels professionals que manipulen l'amiant quan es tracta d'una exposició esporàdica i de poca intensitat.

L'afectació que aquest material té sobre la salut és molt diversa i pot afectar principalment el sistema respiratori (fibrosi pulmonar –asbestosi–, càncer broncopulmonar, mesotelioma pleural...). Però també pot estar relacionat amb altres malalties com el mesotelioma peritoneal, el càncer de faringe, el càncer d'ovari i el càncer rectal.

Els darrers anys, la institució del Síndic de Greuges ha anat rebent de manera constant queixes i consultes relacionades amb la presència d'amiant. Totes tenen en comú el neguit i la preocupació de les persones que les presenten i que conviuen a prop de materials que contenen amiant. Considerem, doncs, que és molt necessari abordar aquesta problemàtica des d'una perspectiva transversal que tingui en compte també les persones que, tot i no treballar directament amb la manipulació de l'amiant, hi estiguin exposades de forma passiva o secundària, moltes vegades sense saber-ho.

Per aquest motiu, hem elaborat aquest informe, els principals objectius del qual són:

- ▶ Analitzar el marc legal i les diverses polítiques públiques que s'han impulsat per aconseguir l'erradicació de l'amiant en els terminis previstos.
- ▶ Assenyalar les mancances detectades en la regulació que poden afectar drets de les persones.
- ▶ Fer recomanacions amb la voluntat d'assolir l'objectiu últim d'erradicar la totalitat de l'amiant al nostre entorn al més aviat possible.

2. La presència d'amiant a Catalunya i l'obligació d'eliminar-lo

2.1. Marc legal

L'any 1977, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) va declarar l'amiant com a carcinogen de primer grau. L'any següent, per resolució del Consell d'Europa, es va declarar l'amiant com a substància cancerígena, i des de l'any 2002, mitjançant una directiva de la Unió Europea, es va prohibir la fabricació de productes amb aquest material.

Des del 14 de juny de 2002,² a l'Estat espanyol està prohibit comercialitzar i utilitzar materials amb contingut d'amiant (MCA). Ara bé, es permet l'ús d'aquests materials fins al final de la seva vida útil si ja estaven instal·lats o en servei abans de l'entrada en vigor de la normativa.

L'any 2013, el Parlament Europeu va publicar la Resolució 2012/2065(INI), de 14 de març, sobre els riscos per a la salut en els llocs de treball relacionats amb l'amiant i les perspectives d'eliminació de tot l'amiant existent. Aquesta resolució assenyala que els MCA tenen habitualment un cicle de vida d'entre trenta i cinquanta anys i que, **abans del 2028, cal eliminar de forma segura la presència d'amiant dels edificis públics i dels edificis que donen serveis d'accés públic.**

La Resolució esmentada insta la Comissió a recomanar als estats membres que creïn registres públics sobre l'amiant per proporcionar informació sobre el risc de presència d'amiant a treballadors i empreses abans de fer obres de renovació.

L'any 2015, el Comitè Econòmic i Social Europeu va publicar el Dictamen 2015/C 251/03 sobre "Erradicar l'amiant a la UE", en què es considera com a objectiu prioritari de la Unió Europea **l'eliminació completa de l'amiant a finals de l'any 2032.**

A més, mitjançant la Resolució del Parlament Europeu 2019/2182(INL) s'insta la Comissió Europea a presentar una estratègia per a la retirada segura de l'amiant a la UE d'acord amb els objectius de salut i seguretat, el Pacte verd de renovació, el programa Next Generation, el marc financer plurianual, el Pla europeu de lluita contra el càncer, l'estratègia de la Unió Europea en matèria de residus i el paquet de mesures sobre l'economia circular. La Resolució esmentada assenyala que la retirada segura de l'amiant és una tasca difícil i urgent, amb conseqüències econòmiques i administratives que fan necessaris períodes de transició adequats i un suport reglamentari i financer suficient.

L'àmbit laboral és l'àmbit en què més s'ha regulat des d'una vessant preventiva (procediments de treball, gestió de materials, controls de salut...). A l'Estat espanyol s'han aprovat nombroses disposicions en matèria laboral per regular la manipulació

² Ordre de 7 de desembre de 2001 per la qual es modifica l'annex I del Reial decret 1406/1989, de 10 de novembre, pel qual s'imposen limitacions a la comercialització i a l'ús de certes substàncies i preparats perillosos.

d'amiant (controls, prevenció de riscos laborals, revisions mèdiques periòdiques, condicions de treball...), entre les quals cal destacar el Reial decret 396/2006, de 31 de març, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut aplicables als treballs amb risc d'exposició a l'amiant. Les mesures establertes per aquest reial decret per a les feines que impliquin risc per exposició o manipulació d'amiant s'han d'adaptar a la revisió del valor límit d'exposició i a la metodologia de mesurament de l'amiant que preveu la Directiva (UE) 2023/2668, per la qual es modifica la Directiva 2009/148/CE sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a l'amiant durant la feina. L'objectiu de la Directiva és disminuir els nivells d'exposició a l'amiant per millorar la protecció dels treballadors davant de les malalties professionals que en deriven.

Ara bé, per donar compliment al compromís assolit sobre la retirada de l'amiant assenyalat per la Unió Europea (erradicar l'amiant de tots els edificis públics l'any 2028 i del conjunt del territori l'any 2032) cal disposar d'un text normatiu que doti d'un marc jurídic clar tant les administracions implicades com la ciutadania. Aquesta normativa, a hores d'ara, no existeix.

A l'Estat espanyol, la disposició addicional catorzena de la Llei estatal 7/2022, de 8 d'abril, de residus i sòls contaminats per a una economia circular, va traslladar als ajuntaments l'obligació d'elaborar un cens d'instal·lacions i emplaçaments amb amiant, inclòs un calendari que en planifiqui la retirada, en el termini d'un any des de l'entrada en vigor de la llei esmentada. El termini màxim previst per elaborar el cens i el calendari de retirada va finalitzar el mes d'abril de 2023.

En relació amb aquesta disposició addicional, el Defensor del Poble d'Espanya va obrir una actuació d'ofici en la qual va constatar que en molts municipis hi ha un endarreriment generalitzat del compliment de l'obligació de crear el cens, i va advertir de l'existència de possibles dubtes interpretatius de la disposició addicional catorzena de la Llei esmentada.

En l'àmbit autonòmic, volem destacar l'esforç fet fins ara per la Generalitat de Catalunya amb la creació de la Comissió per a l'Erradicació de l'Amiant a Catalunya mitjançant l'Acord de Govern GOV/149/2019, de 22 d'octubre, i l'elaboració del Pla nacional per a l'erradicació de l'amiant a Catalunya 2023-2032. A més, en el moment de tancar aquest informe està en tramitació el Projecte de llei per a l'erradicació de l'amiant de Catalunya, que, d'acord amb l'article 69 de la Llei 19/2014, de 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern, ha estat sotmès a participació ciutadana.

Pel que fa a l'elaboració del cens autonòmic, el 29 d'abril de 2024 es va obrir a la ciutadania el primer cens de cobertes amb fibrociment a Catalunya. Ara bé, cal recordar que l'amiant està present en les cobertes i en moltes més ubicacions que poden no estar a la vista. Per tant, cal continuar treballant en l'elaboració d'un cens real que permeti erradicar la totalitat de l'amiant a Catalunya.

D'altra banda, cal destacar els treballs duts a terme per la Sindicatura de Greuges de Barcelona en el marc de l'actuació d'ofici oberta per conèixer la intervenció municipal en relació amb l'afectació de l'amiant als centres educatius de la ciutat de Barcelona, i en el marc d'altres resolucions relacionades amb aquesta matèria.

2.2. Marc competencial i necessitat de cooperació interadministrativa

L'article 149.1.23 de la Constitució espanyola reserva a l'Estat la competència exclusiva d'aprovar la legislació bàsica sobre la protecció del medi ambient, sens perjudici de les facultats de les comunitats autònomes d'establir normes addicionals de protecció.

Així doncs, d'acord amb l'article 144.1 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, correspon a la Generalitat la competència compartida en matèria de medi ambient i la competència per a l'establiment de normes addicionals de protecció. Aquesta competència inclou en tot cas, i entre d'altres, la regulació sobre la prevenció i correcció de la generació de residus amb origen o destinació a Catalunya, la gestió, el trasllat i la disposició final d'aquests residus i la regulació de l'ambient atmosfèric i de les diverses classes de contaminació.

Atès que la Constitució no recull un catàleg de les competències de les administracions locals, les competències en matèria de medi ambient d'aquestes administracions estan recollides en l'article 25.2 de la Llei de bases de règim local. Així doncs, els municipis tenen atribuïda com a competència pròpia, entre d'altres, el medi ambient urbà (en particular, parcs i jardins públics, gestió dels residus sòlids urbans, protecció contra les diferents contaminacions, protecció de la salubritat pública, etc.).

Ara bé, la institució del Síndic de Greuges considera que objectius tan complexos com la retirada d'un material altament perillós com és l'amiant haurien d'implicar tothom: persones físiques i jurídiques i, especialment, totes les administracions públiques, de manera que els títols competencials no haurien de ser excloents i estarien del tot justificades la coordinació, la cooperació i la col·laboració entre administracions.

Així les coses, no podem passar per alt una certa manca de lleialtat institucional del legislador estatal quan va incloure en una disposició addicional de la Llei 7/2022 de residus i sòls contaminats l'obligació per a les administracions locals de crear el cens de retirada de l'amiant i el calendari per fer-ho. Cal assenyalar que la disposició addicional en qüestió no fa cap altra referència que faciliti la creació i l'execució del cens i el calendari, i en trasllada directament la responsabilitat als ens locals, que els han d'elaborar en un termini quasi impossible d'acomplir (un any des de l'entrada en vigor de la Llei).

Cal recordar que ens trobem davant d'un problema ambiental de caràcter global, i les administracions locals (tot i les competències pròpies que reconeix al municipi l'article 25 de la Llei de bases de règim local) no tenen prou capacitat econòmica ni tècnica per entomar un repte d'aquestes dimensions sense un suport adequat de les altres administracions supralocals.

Atès que un repte d'aquesta magnitud requereix la cooperació i col·laboració de totes les administracions implicades en tots els àmbits (estatal, autonòmic i local) i un treball conjunt d'acord amb el principi de lleialtat institucional, considerem necessari:

- a) Continuar treballant per disposar d'un marc legislatiu: la normativa ha de ser clara i exhaustiva, i ha d'estar desenvolupada de forma completa, més enllà del que preveu la disposició addicional catorzena inserida en la Llei estatal 7/2022, de 8 d'abril.
- b) Dotar els municipis dels mitjans tècnics i econòmics suficients per elaborar el cens municipal i fixar un calendari de retirada de l'amiant. Des del punt de vista d'aquesta institució, la complexitat de la tasca que s'atribueix a les administracions locals requereix un suport addicional de les administracions supralocals.
- c) Recordar que les persones exposades a l'amiant són les principals perjudicades davant la inactivitat de les administracions. Per tant, cal una actuació decidida de totes les administracions implicades per fer efectiu el dret a viure en un medi equilibrat, sostenible i respectuós amb la salut.

3. Actuacions del Síndic de Greuges relacionades amb la presència de l'amiant a l'entorn

La percepció de risc greu per a la salut que suposa conviure en un entorn amb amiant s'ha incrementat els darrers anys, especialment quan el material que conté amiant està en format de coberta i ubicat a prop d'escoles o domicilis particulars. Aquesta percepció del risc és també una manifestació de la preocupació de la ciutadania per la qualitat de l'aire com a fenomen creixent a Catalunya els darrers anys i de la qual ja vam deixar constància en l'informe monogràfic [La qualitat de l'aire a Catalunya: dèficits i recomanacions](#), de juny de 2019.

Els darrers cinc anys, la presentació de queixes i consultes relacionades amb l'amiant ha estat constant i, segons la base de dades de la institució, s'han fet un total de 113 actuacions, entre les quals hi ha hagut 59 queixes, 50 consultes i 4 actuacions d'ofici.

Taula 1. Queixes, consultes i actuacions d'ofici relacionades amb l'amiant (2019-2023)

	Queixes	Consultes	Actuacions d'ofici	Total
2019	11	14	1	26
2020	10	6	-	16
2021	12	6	1	19
2022	20	13	1	34
2023	6	11	1	18
Total	59	50	4	113

Font. Elaboració pròpia.

Aquestes actuacions tenen a veure fonamentalment amb la sol·licitud de retirada de l'amiant, amb un 73,2 % de les actuacions dutes a terme, o també, en menor mesura, amb la gestió de residus derivats del tractament de l'amiant, generalment quan aquest ja ha estat retirat, amb un 16,1% de les actuacions (taula 2). La presència d'amiant, la petició de retirada i les condicions en què aquesta retirada es produeix motiven el gruix de queixes rebudes a aquesta institució.

Taula 2. Motiu de la presentació de la queixa o consulta

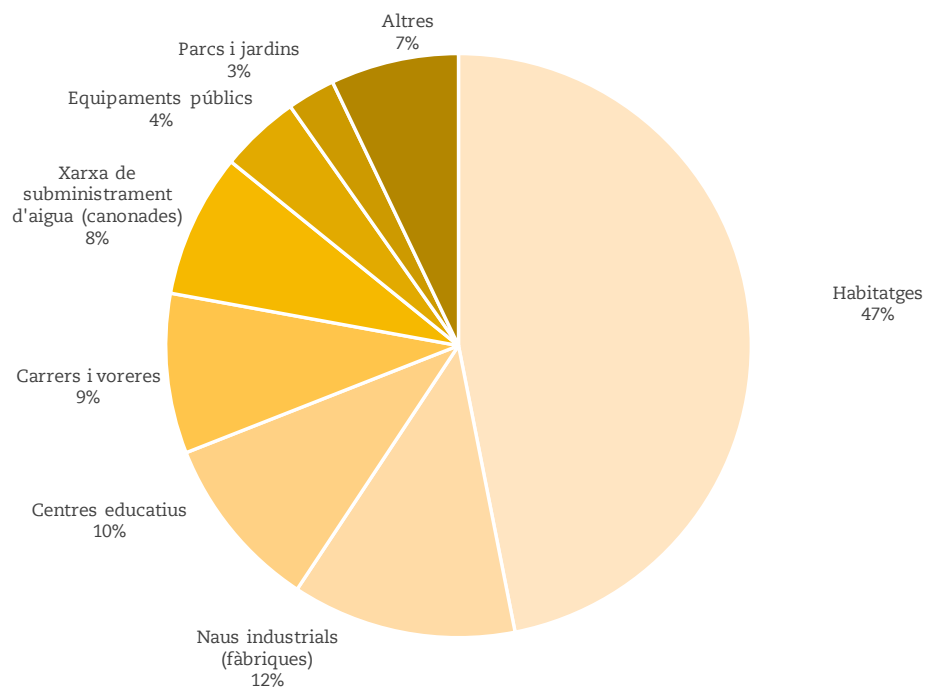
	N	%
Sol·licitud de retirada	83	73,2
Gestió de residus derivats del tractament de l'amiant	18	16,1
Subvencions i ajuts	8	7,1
Altres	4	3,6
Total	113	100,0

Font. Elaboració pròpia.

Com es pot observar, la majoria de les sol·licituds d'intervenció fan referència a la retirada de l'amiant present a prop de domicilis particulars en un 47 % dels casos; a naus industrials en un 12 % dels casos, i a centres educatius en un 10 % dels casos (gràfic 1).

Gràfic 1. Ubicació de l'amiant segons es desprèn de les queixes i consultes rebudes a la institució

Font. Elaboració pròpia.

4. Les principals mancances en la fase prèvia a la retirada de l'amiant: necessitat d'elaborar un cens de presència d'amiant i el calendari de retirada corresponent

4.1. El retard en l'elaboració del cens en l'àmbit local i autonòmic

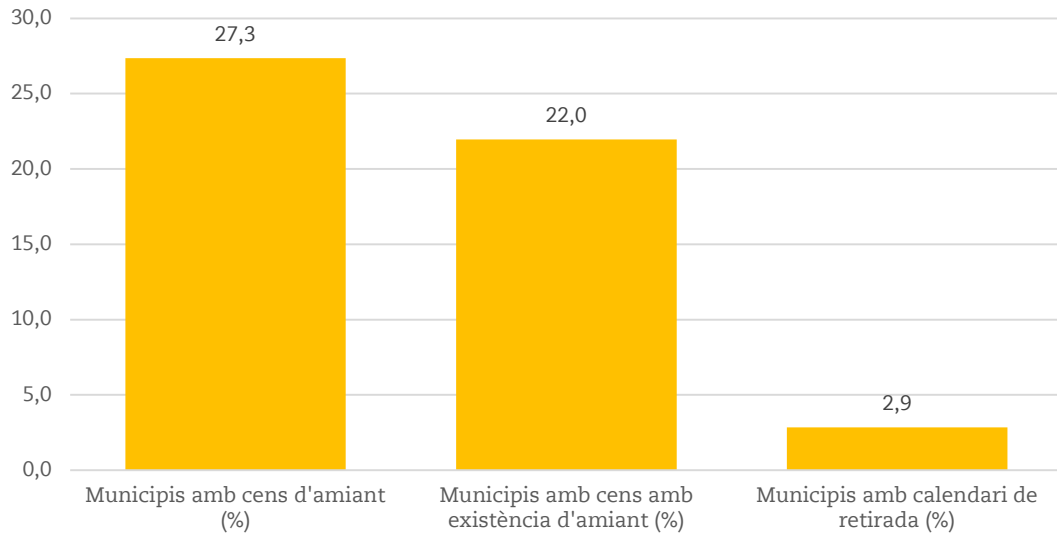
Com indicàvem anteriorment, la disposició addicional catorzena de la Llei estatal 7/2022, de 8 d'abril, de residus i sòls contaminats per a una economia circular, va imposar als ajuntaments l'obligació d'elaborar un cens d'instal·lacions i emplaçaments amb amiant, inclòs un calendari que en planifiqui la retirada, en el termini d'un any des de l'entrada en vigor de la Llei. El termini màxim previst per elaborar l'inventari d'instal·lacions i emplaçaments amb amiant i establir el calendari de retirada va finalitzar el mes d'abril de 2023.

Cal recordar que la Llei estatal no va dotar els ajuntaments de recursos (ni tècnics, ni materials ni econòmics) per donar compliment a aquesta obligació imprescindible per aconseguir una diagnosi concreta i planificar de manera adequada la retirada de l'amiant en cada municipi. En conseqüència, molts municipis ens han informat de les dificultats que tenen i de la manca de mitjans per donar compliment efectiu a aquesta obligació cabdal per assolir l'objectiu comú d'erradicar l'amiant a mitjà termini.

De fet, d'acord amb la informació facilitada per la Generalitat de Catalunya, el juliol del 2024, el Departament de Presidència ha rebut únicament 259 censos dels municipis, que representen el 27,3 % dels municipis de Catalunya. D'aquests, 208 havien indicat que tenien amiant al municipi (el 22,0 % del total de municipis de Catalunya), i 51 que no en tenien (gràfic 2).

Per bé que el 80,3 % dels municipis que van presentar el cens tenien amiant al municipi, només el 13,0 % (27 en total) van presentar calendaris de retirada en la data assenyalada. Això significa que, malgrat que la majoria de municipis tenen amiant, només un 2,9% dels municipis de Catalunya van presentar el calendari de retirada.

 Gràfic 2. Municipis amb cens, amb existència d'amiant i amb calendari de retirada a Catalunya (juliol del 2024)

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

Ara bé, com ja hem mencionat a la introducció, més endavant, el 29 d'abril de 2024, la Generalitat de Catalunya va fer públic el primer cens de cobertes de fibrociment elaborat per l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya, segons el qual gairebé tots els municipis de Catalunya (945) tenen cobertes de fibrociment al seu terme municipal. Així doncs, caldrà revisar el contingut dels cens municipals que ja s'han presentat i contrastar la informació amb la que s'ha pogut obtenir en el marc del cens de cobertes de fibrociment a Catalunya. D'aquesta manera es podrà confirmar si les cobertes de fibrociment detectades als municipis que han indicat que no tenen amiant certament no en contenen.

Com a resultat del contingut dels censos, els MCA es localitzen bàsicament a les cobertes d'instal·lacions o edificis (82,4 % dels casos), i també a baixants o canonades (6,5 % i 7,9 % dels casos, respectivament) (gràfic 3).

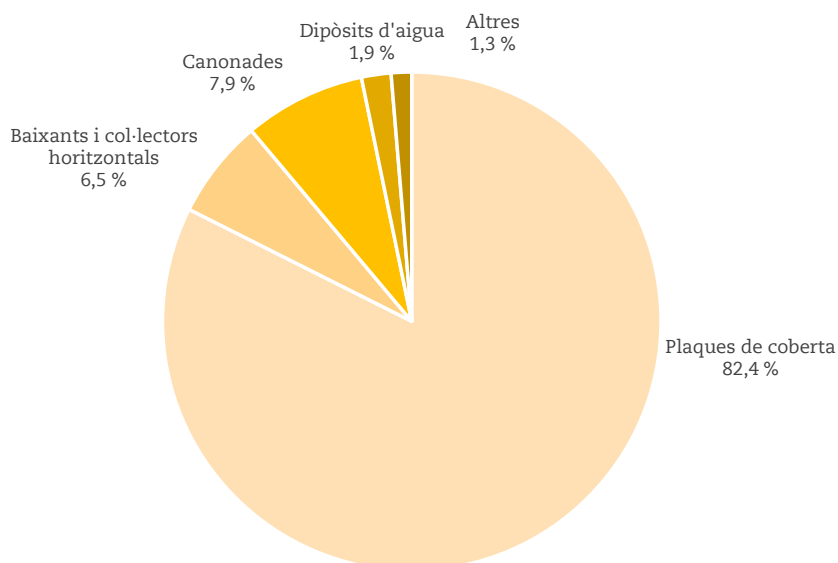

Taula 3. Elements on es localitzen els MCA (juliol de 2024)

	Elements	%
Plaques de coberta	7.526	82,4
Baixants i col·lectors horitzontals	590	6,5
Canonades	720	7,9
Dipòsits d'aigua	175	1,9
Altres	121	1,3
Total	9.132	100,0

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 3. Elements on es localitzen els MCA (juliol de 2024)

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

En qualsevol cas, les administracions supralocals han de continuar treballant de forma proactiva per col·laborar i donar suport i assistència als ens locals per a l'elaboració del cens i el calendari.

El repte que se'ns planteja i la complexitat de la matèria, més enllà del marc competencial establert per la Constitució i els estatuts d'autonomia corresponents, requereix que les administracions implicades cooperin i col·laborin. En aquest cas, el fet que elaborin el cens i el calendari de forma incorrecta o insuficient fa del tot ineficaç l'esforç i malbarata un temps necessari per assolir el compromís de retirar tot l'amiant l'any 2032.

4.2. La degradació de l'amiant i el principi de precaució com a criteris determinants per retirar-lo

De la informació obtinguda en el marc de la tramitació de nombroses queixes en aquesta institució se'n desprèn que, a la pràctica, la retirada de l'amiant s'exigeix si l'element que el conté presenta signes de degradació previs, i això se sol detectar mitjançant una inspecció ocular sense comprovació tècnica posterior.

Cal recordar que es considera que un material amb amiant ha finalitzat la seva vida útil quan pot alliberar fibres d'amiant a l'ambient sense que se'l sotmeti a cap manipulació. És a dir, no es pot determinar amb exactitud la vida útil del material amb contingut d'amiant, però cal recordar que el Parlament Europeu considera que l'amiant té habitualment un cicle de vida d'entre trenta i cinquanta anys des de la fabricació, no únicament des de la instal·lació (v. Resolució del Parlament Europeu de 14 de març de 2013 sobre els riscos per a la salut en el lloc de treball relacionats amb l'amiant).

A més, cal tenir en compte les condicions a què s'ha vist exposat el material: òbviament, no té la mateixa vida útil una coberta d'una nau industrial que ha estat sotmesa a canvis de temperatura i fenòmens meteorològics adversos que un altre element que no hagi estat a l'exterior.

En aquest sentit, cal recordar que totes les cobertes, envans pluvials, etc. estan exposats a canvis de temperatura i fenòmens meteorològics. Així doncs, si tenim en compte que l'ús de l'amiant en la construcció es va prohibir l'any 2002 i que el fibrociment es va utilitzar principalment en les dècades de 1960, 1970 i 1980, fàcilment es pot presumir que tot l'amiant emprat en tota mena de construccions a Catalunya ha arribat al final de la seva vida útil. És a dir, malgrat que visualment pugui semblar que estan en bon estat, pràcticament totes les cobertes instal·lades a Catalunya ja han esgotat la seva vida útil i, molt probablement, ja estan alliberant fibres d'amiant.

En conseqüència, com ja vam assenyalar en el marc de l'actuació d'ofici 110/2022, considerem insuficient basar la perillositat d'un material que conté amiant (principalment si ha estat a l'exterior) en una única inspecció ocular. És necessari disposar d'un informe tècnic fet a partir de l'extracció i l'anàlisi de mostres i assegurar que el mostreig sigui representatiu de la totalitat del material constructiu amb amiant per acreditar-ne i determinar-ne l'estat de degradació. Cal constatar que el material no desprèn fibres al medi ambient i, fins que no se'n faci la retirada definitiva, cal incrementar-ne els controls periòdics de l'estat.

Així mateix, davant la impossibilitat de determinar amb exactitud si s'ha exhaurit o no la vida útil d'un MCA, d'acord amb el principi de precaució i tret que hi hagi una prova fefaent que conclogui el contrari, la institució del Síndic de Greuges considera que **tot MCA ha exhaurit la seva vida útil i, per tant, ha de ser retirat.**

4.3. La retirada definitiva del material amb contingut d'amiant com a opció òptima

L'ús de tècniques alternatives que no comportin la retirada definitiva dels MCA implica ajornar la solució del problema i traslladar-lo a les generacions futures, i perpetua el perill per exposició durant anys. D'altra banda, les necessàries intervencions periòdiques per confirmar l'estat en què es troba l'MCA encapsulat fan que tant els professionals com les persones que són a prop del material s'exposin periòdicament al possible risc.

Així doncs, **cal valorar de forma molt rigorosa la viabilitat de l'ús de tècniques alternatives a la retirada**, com ara l'encapsulament de l'amiant. I, en el supòsit que es consideri una tècnica correcta des del punt de vista ambiental i de salut pública, cal establir protocols i determinar en quins emplaçaments és viable o no. En qualsevol cas, cal fer un seguiment clar i escrupolós per valorar si la tècnica utilitzada és eficaç al llarg del temps i si és suficient o és només una solució d'urgència.

En aquest sentit, considerem encertada la Instrucció 1/2023 de la Direcció General de Relacions Laborals, Treball Autònom, Seguretat i Salut Laboral relativa a l'encapsulació de materials i elements que contenen amiant, en què s'assenyala que l'autoritat laboral, amb caràcter general, no autoritzarà els plans de treball que es presentin amb la finalitat exclusiva de dur a terme activitats d'encapsulament o segellament de materials i elements de fibrociment amb amiant mitjançant l'aplicació superficial i el recobriment amb productes químics, sens perjudici de casos excepcionals justificats de manera transitòria pel fet que tècnicament no sigui possible retirar els MCA.

En qualsevol cas, si per raons molt excepcionals s'utilitza l'encapsulament, fins que no es retiri el material cal un control rigorós de l'eficàcia d'aquesta tècnica, especialment quan l'MCA es trobi a prop d'entorns sensibles (escoles, llars d'infants, etc.) mitjançant l'establiment de protocols clars de control periòdics de l'eficàcia de la tècnica utilitzada.

4.4. Les dificultats de requerir la retirada del material amb contingut d'amiant

D'acord amb la normativa vigent, les persones propietàries de tota classe de terrenys, construccions i edificacions tenen el deure de conservar-los en les condicions legals de seguretat i salubritat.

En conseqüència, si es constata que contenen material amb contingut d'amiant que ha esgotat la seva vida útil, s'hauria d'actuar d'acord amb l'article 197 del Decret legislatiu 1/2010, de 3 d'agost, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme.

D'altra banda, i sens perjudici del règim específic d'infraccions i sancions que conté el Projecte de llei per a l'erradicació de l'amiant de Catalunya, cal recordar que la Llei 18/2009, de 22 d'octubre, de salut pública, recull en l'article 3 com un dels principis informadors el principi de precaució davant l'absència d'evidència científica sòlida.

L'article 74 de la Llei esmentada assenyala com a responsables les persones físiques o jurídiques que incorrin en les accions o omissions tipificades com a infraccions en matèria de salut pública, entre les quals, d'acord amb l'article 70, es consideren molt greus les infraccions que comportin un risc o un dany molt greu per a la salut.

En qualsevol cas, i mentre no es faci la retirada de l'MCA present en grans superfícies (cobertes, parets mitgeres...), cal fer proves diagnòstiques periòdiques per constatar-ne el bon estat i descartar l'existència de riscos de dispersió de fibres d'amiant que justifiquin una intervenció més immediata.

5. Les principals mancances relacionades amb la retirada efectiva de l'amiant

5.1. La necessitat de tenir en compte la prevenció del risc de l'entorn en els plans de treball de retirada de l'amiant

Com indicàvem, la normativa existent amb relació a la presència d'amiant està centrada en les previsions de seguretat i salut laboral quan es manipulen o es retiren els MCA i, posteriorment, en la gestió del residu. Ara bé, no podem obviar que la ciutadania conviu amb amiant que, en moltes ocasions, ja ha exhaurit la seva vida útil i, per tant, suposa un risc real per a la seva salut.

Cal, doncs, un enfocament transversal de la problemàtica, de manera que, juntament amb les previsions de seguretat i salut laboral, es tingui en compte la protecció del medi ambient i de la salut pública també per a les persones que no manipulen els MCA però que estan exposades a l'amiant de forma passiva o secundària (moltes vegades, sense saber-ho).

El Reial decret 396/2006, de 31 de març, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut aplicables als treballs amb risc d'exposició, preveu en l'article 11 que cal elaborar els plans de treball abans de començar amb la tasca de retirada.

El document incorpora les mesures necessàries que han de garantir la seguretat i la salut dels professionals que participaran directament en la retirada de l'MCA. Ara bé, a la pràctica conté poques referències a les mesures que s'han d'adoptar en l'entorn en què es retirarà l'MCA, tot i que el Reial decret assenyala que és obligatori especificar "les mesures adoptades per evitar l'exposició d'altres persones que estiguin al lloc on s'efectuï la tasca i en la seva proximitat".

El pla de treball es presenta davant de l'autoritat laboral i no ens consta que les autoritats sanitàries (com ara l'Agència de Salut Pública) puguin valorar si les mesures adoptades amb relació a l'entorn són suficients per no causar un risc a les persones que són a prop de l'emplaçament en què es farà la retirada i que es queden en aquell espai més temps que les persones que manipularan directament l'amiant.

Així doncs, cal cercar mecanismes per controlar que en tots els casos de retirada o manipulació de l'amiant els treballs de retirada i manipulació es facin de forma segura i que no s'afecti la salut dels veïns ni el medi ambient.

Un altre aspecte imprescindible per aconseguir la retirada de l'amiant sense posar en risc les persones de l'entorn és millorar la coordinació entre el Departament d'Empresa i Treball i les administracions locals on es portarà a terme la retirada informada en el pla de treball. Actualment, només el Departament d'Empresa i Treball té coneixement que les tasques de manipulació o retirada de l'amiant es

portaran a terme en les hores següents, però no es facilita aquesta informació a l'ajuntament corresponent.

La coordinació d'ambdues administracions (Departament d'Empresa i Treball i administracions locals) permetrà que, per la proximitat, l'administració local pugui garantir que es facin els advertiments oportuns als veïns que viuen a prop de l'edifici on cal actuar i fer les inspeccions que es considerin oportunes. En qualsevol cas, aquesta comunicació permanent sobre les actuacions de retirada de l'amiant entre ambdues administracions (autonòmica i local) permetrà mantenir el cens de presència d'amiant actualitzat i, en conseqüència, permetrà un control més exhaustiu de la retirada de l'amiant.

5.2. La necessitat de prioritzar la retirada de l'amiant en escoles i entorns escolars

De la mateixa manera que els infants i els adolescents són més vulnerables a la contaminació atmosfèrica, també ho són a la presència d'amiant i, en conseqüència, són població de risc.

Per tant, considerem que cal prioritzar qualsevol intervenció de retirada d'amiant als emplaçaments en què més temps passen infants i adolescents (escoles bressol, escoles d'educació primària i secundària, instituts, escoles d'educació especial, poliesportius, parcs o espais de concurrència pública), siguin de titularitat pública o privada.

A criteri d'aquesta institució, en espais ubicats a prop de les zones sensibles (escoles, poliesportius, parcs...) únicament s'hauria d'utilitzar la tècnica de l'encapsulament de manera preventiva fins que, a curt termini i amb la màxima urgència, es retirin de forma definitiva els materials que contenen amiant.

Cal recordar que la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets dels infants estableix que els infants tenen dret a gaudir del més alt nivell de salut possible i que les administracions tenen l'obligació d'assegurar la plena aplicació d'aquest dret, entre d'altres, amb actuacions de prevenció en l'àmbit de la salut (art. 24).

En aquesta línia, la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, estableix el dret a la prevenció, la protecció i la promoció de la salut (art. 44), i més concretament el dret de qualsevol infant o adolescent a (a) beneficiar-se de les accions de promoció de la salut, (b) rebre actuacions preventives, amb l'objectiu de prevenir les malalties i les seves complicacions i disminuir l'exposició a factors de risc per a la salut, o (c) rebre els efectes beneficiosos de la protecció de la salut, que s'expressa en el dret a desenvolupar-se en entorns saludables, tant en l'àmbit públic com en l'àmbit privat.

Tant la Convenció sobre els drets de l'infant (art. 3) com la Llei 14/2010 (art. 5) preveuen que l'interès superior de l'infant o l'adolescent ha de ser el principi

inspirador de totes les decisions i actuacions que l'afecten i que adoptin i duguin a terme els progenitors, els titulars de la tutela o de la guarda, les institucions públiques o privades encarregades de protegir-lo i d'assistir-lo o l'autoritat judicial o administrativa.

En conseqüència, d'acord amb el principi de precaució, i atès el dret de l'infant a la prevenció i a la protecció de la salut i tenint en compte els possibles efectes per a la salut que provoca l'amiant, cal actuar amb la màxima celeritat per retirar l'amiant que es troba als emplaçaments esmentats.

5.3. La necessària intervenció en les xarxes de subministrament d'aigua que contenen amiant

Si ja és un repte retirar l'amiant de la superfície, la complexitat s'incrementa encara més quan l'amiant és present a les canonades i als trams de la xarxa d'abastament d'aigua dels municipis.

La presència d'amiant en canonades i trams de la xarxa d'aigua és una problemàtica que també es planteja a la institució i que no pot ser obviada. El principi de cautela, prudència i protecció de la salut pública fan que sigui necessària també la retirada d'aquest material de les xarxes de subministrament, atès que es troba en contacte amb l'aigua de consum i no s'ha descartat definitivament que la ingesta de les fibres d'amiant no representi cap perill per a la salut ni per al medi ambient.

Certament, l'OMS fa una referència expressa a l'amiant en les edicions tercera i quarta de la seva guia per la qualitat de l'aigua potable,³ i conclou que no hi ha evidències científiques prou clares sobre una eventual correlació entre l'aigua beguda i l'increment del risc de desenvolupar un càncer. Sí que assenyala, però, que el principal risc de la presència d'amiant a la xarxa d'abastament és l'exposició dels professionals que fan tasques de manteniment i reparació d'aquesta xarxa.

Ara bé, en sentit contrari, cal recordar que la resolució del Parlament Europeu, de 14 de març de 2013, sobre els riscos per a la salut en el lloc de treball relacionats amb l'amiant i perspectives d'eliminació de tot l'amiant existent, assenyalava el següent:

El Parlament Europeu [...] fa èmfasi en el fet que tots els tipus de malalties relacionades amb l'amiant, com el càncer de pulmó i el mesotelioma pleural –causades per la inhalació de fibres d'amiant en suspensió a l'aire, prou fines per assolir els alvèols i prou llargues com per superar la mida dels macròfags, així com diferents tipus de càncer provocats no només per la inhalació de fibres en suspensió sinó també per la ingestió d'aigua procedent de canonades d'amiant i contaminada amb aquestes fibres–, han estat reconegudes com un risc per a la salut i poden trigar diversos decennis, en alguns casos més de quaranta anys, a manifestar-se.

³ Organització Mundial de la Salut. [Guidelines for drinking-water quality: Fourth edition incorporating the first and second addenda.](#)

Sigui com sigui, cal recordar que la qualitat de l'aigua de consum humà depèn tant de la qualitat de l'aigua en origen com dels materials utilitzats i de l'estat de conservació de les instal·lacions d'abastament. En aquest sentit, l'article 14.1 del Reial decret 140/2003, de 7 de febrer, pel qual s'estableixen els criteris sanitaris de l'aigua de consum humà, ja assenyalava el següent:

“Els productes que estiguin en contacte amb l'aigua de consum humà, per ells mateixos o per les pràctiques d'instal·lació que s'utilitzin, no han de transmetre a l'aigua de consum humà substàncies o propietats que contaminin o n'empitjorin la qualitat i suposin un incompliment dels requisits que especifica l'annex I o un risc per a la salut de la població abastada.”

En el mateix sentit l'article 44 del Reial decret 3/2023, de 10 de gener, pel qual s'estableixen els criteris tecnicosanitaris de la qualitat de l'aigua de consum, el seu control i subministrament, assenyalava el següent:

1. Els materials destinats a utilitzar-los en instal·lacions noves o, en cas d'obres de reparació o reconstrucció, en instal·lacions existents per a la captació, el tractament, l'emmagatzematge o la distribució d'aigües de consum i que entrin en contacte amb aquestes aigües, no han d'empitjorar la qualitat de l'aigua ni transmetre a l'aigua substàncies, gèrmens o propietats perjudicials per a la salut, o que puguin perjudicar que l'aigua compleixi els paràmetres de l'annex I. Per fer-ho, han de complir els requisits higiènics bàsics següents:

a) No posar en perill, directament ni indirectament, la protecció de la salut humana.

Així doncs, els municipis haurien de disposar també d'un mapa de presència d'amiant a les xarxes de subministrament d'aigua i d'instruments que detallin i prioritzin els treballs de substitució dels trams de xarxa amb presència d'amiant.

En qualsevol cas, cal prioritzar les actuacions de retirada i substitució de la xarxa als punts en què es reiterin el trencament de canonades i les avaries. En aquests casos cal pensar que l'estat de la canonada no és correcte i que això suposa més risc per a les persones i el medi ambient.

Ens consta que administracions supralocals (les diputacions, per exemple) ofereixen la plataforma SITMUN (Sistemes d'Informació Territorial Municipal) per donar suport als ens locals i elaborar així el mapa de presència d'amiant en les xarxes de subministrament. Cal, doncs, continuar col·laborant amb les administracions locals perquè puguin disposar d'eines que facilitin la seva tasca.

En conseqüència, d'acord amb el principi de precaució i cautela i atès que no s'ha descartat definitivament el perill per a la salut i per al medi ambient que podria comportar la ingesta de les fibres d'amiant a través de l'aigua, cal també prendre les mesures oportunes per:

- Saber quins municipis tenen amiant a les xarxes de subministrament d'aigua, detallar els trams de la xarxa que contenen amiant i esbrinar la data en què es van instal·lar per valorar-ne l'estat.

- ▶ Prioritzar, en qualsevol cas, les actuacions de retirada i substitució de la xarxa en aquells punts en què es reiteri el trencament de canonades i les avaries mitjançant l'elaboració de plans específics per a la retirada de l'amiant.

5.4. Les mancances en el disseny de les subvencions per a la retirada efectiva i ràpida de l'amiant

Una de les principals dificultats que, amb caràcter general, fan més complexa la retirada definitiva de l'amiant és que s'estima que la major part de l'amiant és en propietats privades. Així doncs, al cost que suposa la retirada adequada del material que conté l'amiant i la consegüent gestió del residu, s'hi ha de sumar el cost de la reposició del material substituït (coberta, baixants, parets mitgeres...).

En aquest sentit, la col·laboració ciutadana és clau per assolir amb èxit la retirada d'aquest material del nostre entorn i, per tant, cal facilitar tots els canals possibles per poder informar de la presència d'amiant (tant el propi com l'aliè) i, alhora, atorgar de forma ràpida i àgil els ajuts sol·licitats per fomentar-ne la retirada.

Els darrers anys, la Generalitat de Catalunya està fent un esforç considerable de foment per aconseguir la retirada d'aquest material mitjançant la creació de subvencions. El web amiant.gencat.cat inclou un quadre en què es resumeixen els ajuts aprovats i es detallen l'organisme que el concedeix, l'objecte de l'ajut, la dotació total i la quantia de la subvenció.

Observem que els organismes que atorguen les subvencions són principalment l'Agència de Residus de Catalunya, l'Agència de l'Habitatge de Catalunya i l'Institut Català d'Energia.

Ara bé, de l'estudi de les queixes plantejades amb relació a les subvencions atorgades, se'n desprèn que els canals per conèixer de l'existència dels ajuts no sempre són clars, i que el procés per presentar la documentació requerida per obtenir la subvenció sol ser complex.

Certament, cal valorar molt positivament els intents de centralitzar la informació a través del canal amiant.gencat.cat, promogut per la Comissió per a l'Erradicació de l'Amiant a Catalunya, però cal ser conscients que no tothom disposa de les habilitats per accedir a la informació en línia. En aquest sentit, és imprescindible involucrar-hi les administracions locals i altres agents socials (cambres de la propietat, col·legis de l'advocacia, col·legis d'arquitectes, col·legis d'administradors de finques, etc.) perquè de manera proactiva informin de les convocatòries dels ajuts i tinguin així la màxima difusió possible.

Cal tenir present que la persona que, sense cap requeriment previ de l'Ajuntament per substituir l'MCA, sol·licita l'ajut per retirar el fibrociment ho fa per consciència social del risc que suposa conviure amb l'amiant i les afectacions que causen al seu entorn, i en aquests casos cal facilitar la tramitació dels ajuts. En qualsevol cas, cal recordar que l'article 28 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les

administracions públiques assenyala que la ciutadania no hauria d'aportar documentació que està en poder de l'Administració:

“2. Els interessats tenen dret a no aportar documents que ja estiguin en poder de l'Administració actuant o que hagi elaborat qualsevol altra Administració. L'Administració actuant pot consultar o obtenir aquests documents tret que l'interessat s'hi oposi. No escau l'oposició quan l'aportació del document s'exigeixi en el marc de l'exercici de potestats sancionadores o d'inspecció.”

Hem observat que en alguns casos el motiu de denegació i revocació de subvencions de retirada d'amiant fa referència al pla de treball elaborat per l'empresa habilitada que retirarà l'amiant. Així, en algun cas, la denegació s'ha fet al·legant que la persona que sol·licita la subvenció no ha presentat “la sol·licitud del pla de treball a l'autoritat laboral (en cas que sigui específic) o bé l'aprovació de l'esmentat pla de treball”, quan en realitat el document d'aprovació és en poder de la Generalitat (Departament d'Empresa i Treball). En aquestes situacions cal tenir en compte que la persona que sol·licita la subvenció entrega la documentació que li facilita l'empresa habilitada i, per tant, desconeix si és suficient o no.

Cal revisar, doncs, la denegació de les subvencions per no haver aportat la totalitat de la informació relacionada amb el pla de treball presentat per l'empresa inscrita en el Registre d'empreses amb risc per amiant (RERA) que s'ha contractat per fer la retirada de l'amiant en les condicions degudes. En aquest sentit, cal recordar que l'aprovació del pla de treball la fa el Departament d'Empresa i Treball i, per tant, és un document elaborat per la mateixa Administració. D'altra banda, no és lògic fer responsable la persona que sol·licita la subvenció de detalls de format que evidentment desconeix. En qualsevol cas, i davant de qualsevol dubte, l'Administració que atorga els ajuts ha de fer els requeriments oportuns per corregir, si escau, qualsevol defecte de forma.

Cal recordar que, tal com s'assenyala en les mateixes bases, la subvenció va destinada a fomentar la retirada en origen de residus de materials d'aïllament i de construcció que continguin amiant a Catalunya i gestionar-los correctament. En conseqüència, la finalitat última de la subvenció és obtenir una millora ambiental i minimitzar el risc que aquest material comporta per a la salut pública.

Cal, doncs, facilitar la informació sobre els recursos que facilita l'Administració (tant als ens locals com a les persones) per fomentar l'activitat de retirada, i també agilitar les gestions per fer efectiu el pagament al més aviat possible.

Es tracta, doncs, d'una necessitat inajornable si es vol aconseguir l'eficàcia de l'acció de les administracions perquè la retirada de l'amiant sigui un èxit i s'assoleixin els terminis marcats per la Unió Europea. Si no es compleixen aquests dos objectius ineludibles (proporcionar informació clara i completa a ajuntaments i a la ciutadania, i assegurar que els ajuts són concedits i pagats en temps i forma), serà més difícil encara que la normativa sigui eficaç i, en conseqüència, aconseguir completar la retirada de l'amiant dintre dels terminis establerts.

5.5. Les dificultats en la gestió dels residus d'amiant

Un dels reptes europeus a l'horitzó és determinar què es pot fer amb el residu d'amiant. Així doncs, la problemàtica de l'amiant no acaba amb la retirada del material, sinó que aleshores es planteja una segona qüestió, que no és menor: què se'n fa, d'aquests residus d'amiant retirats de cobertes, canalitzacions, baixants, etc.?

Com es recull en el Pla nacional per a l'erradicació de l'amiant a Catalunya 2023-2032, cal impulsar iniciatives d'inertització i reciclatge dels MCA en línia amb la Resolució del Parlament europeu 2012/2065(INI). En aquest sentit, cal també impulsar línies d'ajudes a la recerca per estudiar la viabilitat de transformar-lo en materials reutilitzables i que no suposin un perill per a la salut ni per al medi ambient.

Finalment, no podem obviar l'existència d'un volum d'amiant important soterrat sense cap tipus de protecció. En aquests casos, no es pot menystenir aquesta presència i cal també actuar, com a mínim fent inspeccions i retirades periòdiques per evitar que siguin els veïns els qui periòdicament hagin de denunciar la presència de fragments de material amb contingut d'amiant a la zona.

Cal, doncs, establir criteris de gestió i control dels sòls en què se sàpiga segur (o bé n'hi hagi sospites fonamentades) que hi ha restes d'amiant soterrat.

6. Conclusions

1. La presència d'amiant al nostre entorn és un greu problema laboral, ambiental i de salut pública. Abans del 2028, cal eliminar de forma segura l'amiant dels edificis públics i dels que donen serveis d'accés públic, i es considera un objectiu prioritari de la Unió Europea l'eliminació completa de l'amiant a finals de l'any 2032.

La retirada de l'amiant és una tasca difícil i urgent, amb conseqüències econòmiques i administratives que fan necessaris períodes de transició adequats i un suport reglamentari i financer suficient.

2. La disposició addicional catorzena de la Llei estatal 7/2022, de 8 d'abril, de residus i sòls contaminats per a una economia circular, va imposar als ajuntaments l'obligació d'elaborar un cens d'instal·lacions i emplaçaments amb amiant, inclòs un calendari que en planifiqui la retirada. El termini màxim previst per elaborar l'inventari i establir el calendari va finalitzar el mes d'abril de 2023.

Malauradament, la Llei estatal no va dotar els ajuntaments de recursos (ni tècnics, ni materials, ni econòmics) per donar compliment a aquesta obligació, de manera que n'ha fet molt difícil, si no impossible, el compliment.

3. No es pot determinar amb exactitud la vida útil del material amb contingut d'amiant (MCA), per la qual cosa, encara que visualment sembli que estiguin en un estat correcte, pràcticament totes les cobertes instal·lades a Catalunya ja han esgotat la seva vida útil i, molt probablement, ja estan alliberant fibres d'amiant.

4. Cal valorar de forma molt rigorosa la viabilitat de l'ús de tècniques alternatives a la retirada, com ara l'encapsulament de l'amiant.

5. Els plans de treball de retirada de l'amiant els aprova l'autoritat laboral i, per tant, el seu contingut està enfocat des de la perspectiva de la prevenció de riscos laborals (cercant la protecció de les persones que duren a terme la retirada d'aquest material). Aquest plantejament és correcte però insuficient.

6. Els infants i els adolescents són més vulnerables a la contaminació atmosfèrica; per tant, també ho són a la presència d'amiant i, en conseqüència, són població de risc.

7. La presència d'amiant en canonades i trams de la xarxa d'aigua és una problemàtica que també es planteja a la institució i que requereix una intervenció encara més complexa. D'altra banda, tampoc no es pot obviar l'existència d'un volum important de residus de la construcció amb amiant que es van soterrar de manera irregular i sense cap tipus de protecció.

8. L'activitat de foment basada en l'atorgament de subvencions per a la retirada d'MCA existent té com a finalitat última aconseguir una millora ambiental i

minimitzar el risc que aquest material comporta per a la salut pública. Cal reduir obstacles burocràtics.

10. La problemàtica de l'amiant no acaba amb la retirada del material: cal impulsar iniciatives d'inertització i reciclatge dels MCA en línia amb la Resolució del Parlament europeu 2012/2065(INI).

11. La millor manera de tractar les qüestions ambientals és mitjançant la participació de totes les persones afectades, amb la implicació que correspongui.

7. Recomanacions

1. Catalunya ha de disposar d'una normativa transversal i de suport tècnic i econòmic que permeti donar compliment a les previsions de retirada de l'amiant que assenyala la Unió Europea.

2. Les administracions supralocals han de continuar treballant de forma proactiva per col·laborar i donar suport i assistència als ens locals en l'elaboració de l'inventari i del calendari.

Des del punt de vista d'aquesta institució, el repte que se'ns planteja i la complexitat de la matèria, més enllà del marc competencial establert per la Constitució i els estatuts d'autonomia corresponents, fan necessària la cooperació entre les administracions implicades.

3. D'acord amb el principi de precaució, tot MCA ha exhaurit la seva vida útil i, per tant, ha de ser retirat, tret que hi hagi una prova fefaent que indiqui el contrari.

4. En el supòsit que per raons molt excepcionals es pugui considerar necessària una tècnica que no sigui la retirada de l'amiant, cal establir protocols de control clars per garantir-ne l'eficàcia.

5. Mentre no es faci la retirada de l'MCA present en grans superfícies (cobertes, parets mitgeres...), cal fer proves diagnòstiques periòdiques per confirmar que està en bon estat i descartar l'existència de riscos de dispersió de fibres d'amiant que justifiquin una intervenció més immediata.

6. Cal ampliar la perspectiva dels plans de treball per la retirada o manipulació de l'amiant. Els plans de treball han de contenir les previsions necessàries perquè en tots els casos els treballs es facin de manera segura sense afectar la salut de les persones que porten a terme els treballs ni la de les persones que viuen o s'estan a prop del material.

7. Cal millorar la coordinació entre el Departament d'Empresa i Treball i les administracions locals: tan bon punt el Departament d'Empresa i Treball sàpiga que efectivament es portarà a terme la retirada de l'amiant, cal que ho faci saber a l'administració local perquè pugui assegurar que s'han fet els advertiments oportuns als veïns de l'entorn, fer les inspeccions oportunes i mantenir el cens de presència d'amiant actualitzat.

8. Cal prioritzar qualsevol intervenció de retirada d'amiant als emplaçaments en què més temps s'estan infants i adolescents (escoles bressol, escoles d'educació primària i secundària, instituts, escoles d'educació especial, poliesportius, parcs o espais de concurrència pública), siguin de titularitat pública o privada.

9. Els municipis han de disposar també d'un mapa de presència d'amiant en les xarxes de subministrament d'aigua i d'instruments que detallin i prioritzin els treballs de substitució dels trams de xarxa amb presència d'amiant.

En qualsevol cas, cal prioritzar les actuacions de retirada i substitució de la xarxa en els punts en què es reiterin el trencament de canonades i les avaries.

10. La col·laboració ciutadana és clau per assolir amb èxit la retirada de l'amiant al nostre entorn, i els darrers anys la Generalitat està fent un esforç destacable de foment de la retirada mitjançant la creació de subvencions. Ara bé, cal proporcionar informació clara i completa als ajuntaments i a la ciutadania, i assegurar que els ajuts es concedeixen i es paguen de manera àgil i puntual.

Cal revisar les denegacions i revocacions de les subvencions quan es basin en la manca d'aportació de documents que ja estan en poder de l'Administració.

11. Cal també impulsar línies d'ajudes a la recerca per estudiar la viabilitat de transformar l'amiant en materials reutilitzables.

12. Cal establir criteris de gestió i control dels sòls en què de manera irregular s'ha soterrat amiant i, com a mínim, fer inspeccions i retirades periòdiques de material per evitar que siguin els veïns els que hagin de denunciar la presència de fragments de material amb contingut d'amiant a la zona.

13. Cal involucrar i conscienciar la ciutadania de la problemàtica i del repte que se'ns planteja com a societat, i també de la necessitat de col·laborar en tots els nivells. En aquest sentit, es pot aprofitar la col·laboració ciutadana per aconseguir més informació sobre els emplaçaments en què encara hi ha amiant i als quals les administracions no tenen fàcil accés.

14. Les administracions han de facilitar i fomentar la sensibilització i la participació de la ciutadania, i posar la informació a disposició de tothom. Així mateix, aquesta informació ha de ser clara i entenedora.

Annex: Queixes relatives a la qüestió de l'amiant presentades al Síndic de Greuges per municipi (2019-2023)

Municipi	Queixes	%	Habitants 2023	Queixes/població (10.000 habitants)
Província de Barcelona	97	81,5	5.797.356	0,2
Argentona	1	0,8	12.845	0,8
Barberà del Vallès	2	1,7	33.353	0,6
Barcelona	32	26,9	1.655.956	0,2
Calella	1	0,8	19.762	0,5
Castelldefels	3	2,5	68.327	0,4
Castellterçol	1	0,8	2.729	3,7
Cerdanyola del Vallès	11	9,2	57.752	1,9
Cornellà de Llobregat	1	0,8	90.076	0,1
Cubelles	1	0,8	16.950	0,6
Esparreguera	2	1,7	22.392	0,9
Hospitalet del Llobregat, l'	3	2,5	276.617	0,1
Igualada	1	0,8	41.287	0,2
Lliçà d'Amunt	1	0,8	16.083	0,6
Manlleu	2	1,7	21.182	0,9
Manresa	2	1,7	78.570	0,3
Mataró	1	0,8	129.613	0,1
Molins de Rei	2	1,7	26.568	0,8
Montcada i Reixac	1	0,8	36.823	0,3
Olesa de Montserrat	1	0,8	24.458	0,4
Palau-solità i Plegamans	1	0,8	15.125	0,7
Piera	2	1,7	17.196	1,2
Pineda de Mar	1	0,8	28.840	0,3
Prat de Llobregat, el	3	2,5	65.409	0,5
Premià de Mar	2	1,7	28.702	0,7
Rubí	1	0,8	80.034	0,1
Sabadell	3	2,5	217.968	0,1
Sant Celoni	1	0,8	18.423	0,5

Municipi	Queixes	%	Habitants 2023	Queixes/població (10.000 habitants)
Sant Quirze del Vallès	1	0,8	20.188	0,5
Sant Vicenç de Castellet	4	3,4	10.061	4,0
Terrassa	3	2,5	225.274	0,1
Vacarisses	1	0,8	7.453	1,3
Vallirana	1	0,8	15.795	0,6
Vilanova del Vallès	2	1,7	5.608	3,6
Vilanova i la Geltrú	2	1,7	68.768	0,3
Província de Girona	8	6,7	808.672	0,1
Anglès	1	0,8	5.839	1,7
Bisbal d'Empordà, la	2	1,7	11.364	1,8
Campllong	1	0,8	534	18,7
Castelló d'Empúries	1	0,8	11.787	0,8
Girona	1	0,8	104.038	0,1
Palafrugell	1	0,8	23.864	0,4
Roses	1	0,8	19.984	0,5
Província de Lleida	1	0,8	447.343	0,0
Miralcamp	1	0,8	1.371	7,3
Província de Tarragona	13	10,9	848.592	0,2
Banyeres del Penedès	2	1,7	3.356	6,0
Margalef	1	0,8	108	92,6
Reus	2	1,7	108.535	0,2
Salou	1	0,8	30.087	0,3
Tarragona	1	0,8	138.326	0,1
Torredembarra	3	2,5	17.614	1,7
Tortosa	2	1,7	34.864	0,6
Ulldecona	1	0,8	6.500	1,5
Total	119	100,0		

SĪNDIC
40 anys

Síndic de Greuges de Catalunya

Passeig Lluís Companys, 7

08003 Barcelona

Tel 933 018 075 Fax 933 013 187

sindic@sindic.cat

www.sindic.cat

